PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

253

Wybrane problemy współpracy polsko-czeskiej: gospodarka i infrastruktura

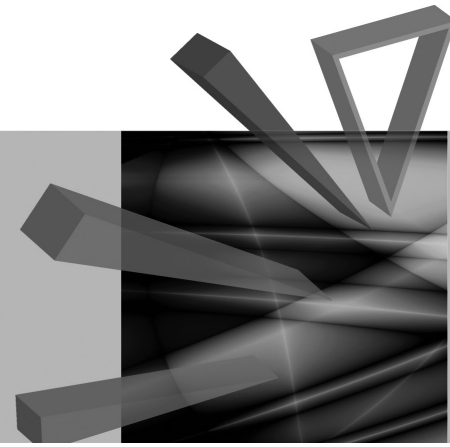

Redaktorzy naukowi
Stanisław Korenik
Anna Mempel-Śnieżyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Piotr Hlaváček

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-285-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 7

Niki Derlukiewicz: Polsko-czeska współpraca transgraniczna jednostek samorządu terytorialnego z województwa dolnośląskiego 9
Piotr Hajduga: Partnerstwo publiczno-prywatne w Polsce i Republice Czeskiej 17
Stanisław Korenik: Kształtowanie się zjawisk społeczno-ekonomicznych na obszarach przygranicznych Dolnego Śląska – nowe semiperyferie 32
Małgorzata Krul, Lech Krupa: Usti nad Łabą – ocena i perspektywy rozwoju czeskiego miasta poprzemysłowego 48
Paweł Kurant: Europejska współpraca terytorialna jako instrument polityki regionalnej Unii Europejskiej w latach 2007-2013 58
Andrzej Łuczyszyn: Wzmacnianie infrastruktury budowlanej na pograniczu polsko-czeskim przez jednostki sektora finansów publicznych na wybranym przykładzie 68
Anna Mempel-Śnieżyk: Współpraca polsko-czeska – cele i przykładowe projekty 82
František Molík: Stan wdrażania Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska − Rzeczpospolita Polska 2007-2013 na Dolnym Śląsku 90
Małgorzata Rogowska: Finansowanie współpracy terytorialnej na pograniczu polsko-czeskim ze środków Unii Europejskiej w latach 2007-2013 ... 94
Dorota Rynio: Wykorzystanie uwarunkowań naturalnych w obszarze przygranicznym polsko-czeskim na przykładzie Gór Izerskich i Karkonoszy .. 103
Miloslav Šašek: Migrace a trh práce 113

Summaries

Niki Derlukiewicz: Polish-Czech cross border cooperation of local government units from Lower Silesia Voivodeship 16
Piotr Hajduga: Public-private partnership in Poland and Czech Republic 31
Stanisław Korenik: Development of socio-economic phenomena in the border areas of Lower Silesia − new semi-periphery 47
Małgorzata Krul, Lech Krupa: Ústí nad Labem – evaluation and prospects of Czech post-industrial city 57
Paweł Kurant: European territorial cooperation as an instrument of EU regional policy in 2007-2013 67

Andrzej Łuczyszyn: Strengthening of the building infrastructure on the Polish-Czech borderland by public finances sector units on the selected example 81
Anna Mempel-Śnieżyk: Polish-Czech cooperation – objectives and sample projects 89
František Molík: Implementation status of the Operating Program of Cross--Border Cooperation Czech Republic – Poland 2007-2013 in Lower Silesia 93
Małgorzata Rogowska: Financing territorial cooperation on Polish-Czech border from the European Union funds in 2007-2013 102
Dorota Rynio: Utilization of natural conditions in the borderland between Poland and Czech Republic – on the example of the Izerskie and the Karkonosze mountains 112
Miloslav Šašek: Migration and labour market 127

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 253 • 2012
Wybrane problemy współpracy polsko-czeskiej: gospodarka i infrastruktura ISSN 1899-3192

Dorota Rynio
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WYKORZYSTANIE UWARUNKOWAŃ NATURALNYCH W OBSZARZE PRZYGRANICZNYM POLSKO-CZESKIM NA PRZYKŁADZIE GÓR IZERSKICH I KARKONOSZY

Streszczenie: Pogranicze polsko-czeskie w pasmach Gór Izerskich i Karkonoszy to dynamicznie rozwijający się obszar kraju. Sprzyjają temu uwarunkowania naturalne, wpływające na rozwój turystyki. Obszar ten podporządkowuje kierunki rozwoju, strategię rozwoju społeczno-gospodarczego, potencjał gospodarczy i intelektualny specyfice warunków naturalnych i możliwościom, jakie one stwarzają. Ograniczają je jednak bariery finansowe, infrastrukturalne, jakości kapitału ludzkiego itp. Jednym ze sposobów pobudzenia rozwoju tej przestrzeni staje się wsparcie środkami pozyskanymi z UE. Szczególnym ograniczeniem realizacji wyznaczonych celów jest brak dostatecznej współpracy między stroną polską i czeską. Wspólne przedsięwzięcia kładłyby bowiem nacisk na budowę spójnego wizerunku tej przestrzeni, opartego na zasobie, jaki stanowią warunki naturalne.

Słowa kluczowe: uwarunkowania naturalne, współpraca przygraniczna, priorytety rozwoju, Euroregion Nysa.

1. Wstęp

Uwarunkowania naturalne odgrywają szczególną rolę w rozwoju wielu obszarów. Duże znaczenie przypisuje się obszarom przygranicznym, położonym po stronie Polski w granicznej części województwa dolnośląskiego (głównie jest to obszar usytuowany w sąsiedztwie Jeleniej Góry) oraz po stronie Republiki Czeskiej obszar graniczący z Polską, czyli Liberecký kraj. Obszary te łączy wspólne pasmo górskie w postaci Sudetów Zachodnich i Środkowych. Szczególnie atrakcyjne pod względem możliwości rozwojowych jest pasmo Karkonoszy oraz Gór Izerskich. Potencjał ludnościowy i gospodarczy tego obszaru opiera się przede wszystkim na zasobach naturalnych i rozwoju usług turystycznych. Dużą rolę odgrywa utworzenie na tym obszarze Euroregionu Nysa, do którego należy także graniczna część Niemiec – Wolny Kraj Saksonia.

Wspólne problemy i możliwości wykorzystania potencjału tkwiącego w naturze tego obszaru powinny przyczyniać się do rozwoju polsko-czeskich przedsięwzięć,

zarówno na szczeblu państwowym, jak i lokalnym. Obydwa kraje (Polska i Czechy) osiągają wiele korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej, takich jak brak granic państwowych (na mocy układu z Schengen[1]), wolny przepływ kapitału, towarów i osób. Pozwala to na lepsze wykorzystanie warunków naturalnych na tych obszarach i nie stwarza zbędnych barier natury administracyjnej dla turystów. Pomiędzy państwami członkowskimi, w ramach strefy Schengen, nie jest prowadzona kontrola graniczna. Zlikwidowane są przejścia graniczne na wewnętrznych granicach lądowych strefy Schengen (obejmujących granice na rzekach i jeziorach). Granice wewnętrzne mogą być przekraczane w każdym miejscu bez dokonywania odprawy granicznej. Przynależność do układu z Schengen jest o tyle istotna, że pasma Karkonoszy i Gór Izerskich ciągną się zarówno po stronie czeskiej, jak i polskiej.

Przynależność obydwu krajów do Unii Europejskiej stwarza także możliwości aplikowania o fundusze unijne, których celem powinien być rozwój tego obszaru. Wspólne bądź skoordynowane przedsięwzięcia mogą być realizowane właśnie dzięki wsparciu środkami UE. Jednocześnie zacieśniane są więzy społeczno-gospodarcze pomiędzy obydwoma krajami, a także wdrażane są projekty ponad granicami. Podstawą dalszego rozwoju powinno stać się utrzymanie i rozbudowa infrastruktury łączącej ten obszar oraz podkreślającej zalety warunków naturalnych. Współpraca transgraniczna między Polską i Czechami obejmuje wszelkie wspólne działania, które umacniają i rozwijają sąsiedzkie kontakty pomiędzy wspólnotami lokalnymi[2]. Celem artykułu jest przestawienie uwarunkowań naturalnych i możliwości ich wykorzystania w programowaniu rozwoju obszaru przygranicznego Polski i Czech na przykładzie Gór Izerskich i Karkonoszy.

2. Uwarunkowania naturalne funkcjonowania pogranicza – wybrane aspekty

Środowisko naturalne należy rozumieć jako zespół elementów pozostających ze sobą we wzajemnych relacjach. Składa się na nie: budowa geologiczna, położenie geograficzne, ukształtowanie terenu, powietrze, wody, gleby, zasoby świata zwierzęcego i roślinnego, naturalne ekosystemy. Środowisko naturalne jest urozmaicone, z tego powodu stanowi idealny wyróżnik danego obszaru i jego możliwości rozwojowych. Nie istnieją miejsca o dwóch identycznych cechach wyróżniających dany obszar. Można wskazać obszary występowania wspólnych cech, np. zasięg określonego typu gleb, granice występowania danej formacji roślinnej, obszar występowa-

[1] Układ z Schengen (ang. Schengen Treaty), podpisany 14 czerwca 1985 r. w luksemburskim mieście Schengen między Belgią, Francją, Holandią, Niemcami (RFN) i Luksemburgiem (w tej postaci znany jako tzw. Porozumienie z Schengen, następnie – od 1990 – tzw. Konwencja z Schengen). Kraje należące do grupy określa się jako „obszar Schengen". Dnia 21 grudnia 2007 r. do strefy dołączyły także (oprócz innych państw) Polska oraz Czechy.

[2] Na podstawie *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, red. M. Perkowski, Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010, s. 15.

nia danego typu drzewostanu. Człowiek wprowadza zmiany do środowiska naturalnego, zakłócając jego działanie. Dokonuje też przemiany środowiska naturalnego, dążąc do rozwoju społeczno-gospodarczego, a w konsekwencji zwiększa realizację potrzeb własnych w oparciu o zasoby naturalne. W środowisku naturalnym wyróżnia się odnawialne elementy, takie jak: pokrywa glebowa, szata roślinna, świat zwierzęcy, woda, powietrze, oraz nieodnawialne elementy środowiska, np. skały, surowce mineralne. Odnawianie się elementów środowiska trwa od kilku godzin/dni do nawet okresów geologicznych bądź historycznych.

Wspólna granica Polski i Republiki Czech przebiega wzdłuż pasma górskiego Sudetów (w pewnym uproszczeniu), ciągnącego się od granicy z Niemcami do Bramy Morawskiej. Obszar, o którym mowa w artykule, obejmuje po stronie polskiej następujące powiaty i miasta na prawach powiatu: Jelenia Góra, bolesławiecki, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, lubański, lwówecki, zgorzelecki oraz złotoryjski, natomiast po stronie czeskiej: Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec oraz Semily[3]. Obszar ten obejmuje pasma Karkonoszy i Gór Izerskich, które rozciągają się na terenie Czech i Polski. Od zachodu zamknięte są Bramą Żytawską, poprzez Przełęcz Szklarską, oddzielającą Góry Izerskie od Karkonoszy, oraz na wschodzie do Przełęczy Lubawskiej. Wokół Gór Izerskich położone są: Jakuszyce, Szklarska Poręba, Świeradów-Zdrój, Nové Město pod Smrkem, Frýdlant, Liberec, Jablonec nad Nisou, Desná, Tanvald, Hejnice. Natomiast wokół Karkonoszy po stronie polskiej leżą: Jelenia Góra, Kowary, Karpacz, Podgórzyn, Miłków, Ściegny, Borowice, Przesieka; po stronie czeskiej: Rokytnice nad Jizerou, Vrchlabì, Szpindlerowy Młyn, Pec pod Sněžkou, Janské Lázně, Trutnov oraz Žacléř.

Opisywany obszar należy terytorialnie do Euroregionu Nysa, który formalnie jest przede wszystkim dobrowolną transgraniczną wspólnotą interesów, platformą dla różnych procesów transgranicznych[4]. Należą do niego miasta, gminy i powiaty po stronie czeskiej, polskiej i niemieckiej. Na rysunku 1 pokazano zasięg geograficzny Euroregionu Nysa. Obszar Gór Izerskich i Karkonoszy także wchodzi w jego skład.

Ze względu na położenie tego obszaru możliwe stało się współdziałanie transgraniczne w ramach funkcjonującego Euroregionu Nysa. Ramowe porozumienie o współpracy dotyczące tego euroregionu podpisane zostało w Jabłońcu 19 marca 1994 r. W porozumieniu tym do celów Euroregionu Nysa zaliczono[5]:

1. Usuwanie negatywnego oddziaływania granic państwowych.
2. Poprawę poziomu życia mieszkańców Euroregionu Nysa.

---

[3] W dalszej części dane liczbowe odnosić się będą do tego obszaru, obejmującego wymienione powiaty i miasta na prawach powiatu.

[4] Na podstawie F. Adamczuk, *Reorientacja celów rozwojowych w Euroregionie Nysa – po pięciu latach od akcesji Polski do Unii Europejskiej*, [w:] *Uwarunkowania i instrumenty polityki rozwoju regionalnego w warunkach integracji europejskiej i światowego kryzysu gospodarczego*, red. Z. Mikołajewicz, Uniwersytet Opolski, PTE Oddział w Opolu, Opole 2011, s. 176.

[5] G. Gorzelak, *Bieda i zamożność regionów*, Studia Regionalne i Lokalne nr 1 (11), Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2003, s. 16-46.

3. Poprawę stanu materialnych i kulturowych warunków życia.

4. Rozwój potencjału gospodarczego na obszarze Euroregionu Nysa.

Akcesja Polski i Czech do Unii Europejskiej spowodowała zniknięcie z listy jednego z celów, tj. konieczności usuwania negatywnego oddziaływania granic państwowych[6].

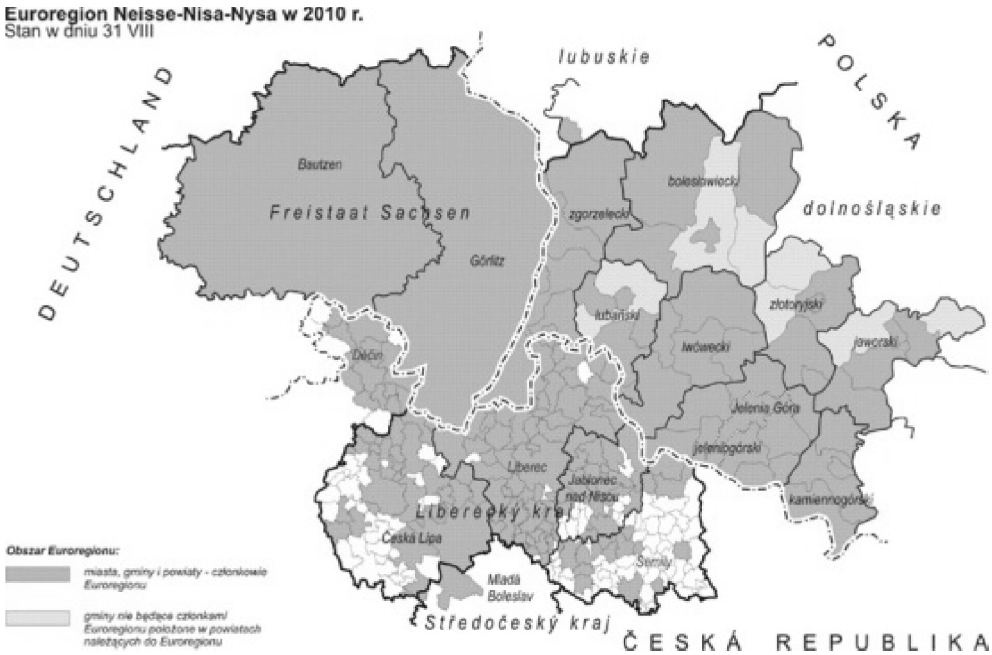

Rys. 1. Euroregion Nysa w 2010 r.

Źródło: http://www.stat.gov.pl/wroc/67_1347_PLK_HTML.htm.

Podstawowym elementem charakteryzującym warunki naturalne tego obszaru są grunty. Największą część w strukturze gruntów w omawianym obszarze stanowią użytki rolne, zajmujące w 2010 r. powierzchnię po stronie polskiej 260 037 ha oraz po stronie czeskiej 140 219 ha, ich udział w ciągu dziesięciu lat nieznacznie wzrósł i w 2010 r. wyniósł prawie 49% w części polskiej, a w czeskiej ponad 44%. Drugi pod względem wielkości obszar zajmowały lasy, ich udział w powierzchni części polskiej i czeskiej był zbliżony i wyniósł odpowiednio 43% i 44%. Powierzchnie lasów zwiększyły się w okresie 2000-2010 zarówno po stronie polskiej, jak i czeskiej[7]. Istotnym

[6] Zob. R. Radek, *Znaczenie współpracy transgranicznej w rozwoju społeczności lokalnych i regionalnych polskiego pogranicza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011, s. 87.

[7] Na podstawie: Rocznik Euroregionu Nysa 2011. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny, Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Saksonii, Wrocław – Liberec – Kamenz 2011, s. 67.

elementem uwarunkowań naturalnych tej przestrzeni są pasma górskie, które stanowią podstawę ruchu turystycznego, stąd też potrzeba rozbudowy infrastruktury obsługującej ten dział gospodarki.

3. Kapitał ludzki jako podstawowy zasób i czynnik rozwoju – ujęcie ilościowe

Potencjał ludnościowy badanego obszaru jest niejednorodny. Z jednej strony mamy do czynienia z dużym zagęszczeniem ludności na terenie Jeleniej Góry oraz po czeskiej stronie w powiecie Jablonec nad Nisou, z drugiej zaś powiaty bolesławiecki, złotoryjski i lwówecki charakteryzują się najmniejszym współczynnikiem zaludnienia (89 i mniej osób na 1 km^2) w tym obszarze. Stosunkowo duże zagęszczenie ludności występuje na terenie przylegającym do pasm górskich (zob. rys. 2), dzięki temu zapewniona jest obsługa ruchu turystycznego. Struktura wiekowa społeczeństwa zamieszkującego omawiany obszar może stanowić w odległej przyszłości barierę jego rozwoju. Nie jest to odosobniony przypadek, gdyż w Europie pogłębiają się procesy starzenia społeczeństw. W częściach polskiej i czeskiej w okresie 1991-2010 zmniej-

Rys. 2. Gęstość zaludnienia (stan na 31.12.2010).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Euroregionu Nysa 2011, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Saksonii, Wrocław – Liberec – Kamenz 2011, s. 38-39.

szył się wskaźnik liczby dzieci (0-14 lat) i osób starszych (65 lat i więcej) przypadających na 1000 osób w wieku 15-64 lata. Liczba dzieci w wieku 0-14 lat na 1000 osób w wieku 15-64 lata w badanym obszarze w okresie 1991-2010 zmniejszyła się z 373 do 175 po polskiej stronie, a po czeskiej z 317 do 215. Odwrotna sytuacja ma miejsce pod względem liczby ludności w wieku 65 lat i więcej przypadającej na 1000 osób w wieku 15-64 lata. Tutaj obserwujemy trend rosnący. Liczba ta rosła w okresie 1991-2010 od 149 do 180 po stronie polskiej oraz od 182 do 208 po stronie czeskiej[8].

Według prognozy ludności wskaźnik liczby dzieci i osób starszych przypadających na 1000 osób w wieku 15-64 lata będzie znacząco rósł i wyniesie w 2025 r. w części polskiej 586, w czeskiej 599. Nastąpi także spadek liczby ludności w stosunku do 2010 r. Proces „starzenia się" ludności będzie się pogłębiał i w jego efekcie w 2025 r. co czwarty mieszkaniec obszaru będzie w wieku 65 lat i więcej[9]. Zasób ludzki i jego struktura mają istotny wpływ na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Społeczeństwo, którego liczba ludności w wieku przed- i produkcyjnym jest znacząco większa niż liczba osób w wieku poprodukcyjnym, ma mocne podstawy rozwoju dziś i w dłuższej perspektywie. Specyfika wykorzystania warunków naturalnych jako podstawy wzrostu danego obszaru, w tym szczególnie terytoriów, na których występują pasma górskie, wymaga odpowiedniej wielkości zasobu ludzkiego do obsługi i zarządzania tym działem gospodarki. Dodatkowym atutem jest odpowiednia jakość zasobu ludzkiego.

4. Wsparcie UE dla obszarów przygranicznych na przykładzie Funduszu Mikroprojektów Nisa-Nysa POWT RCz-RP 2007-2013

Po akcesji Polski i Czech do Unii Europejskiej możliwe stało się aplikowanie o fundusze unijne. W ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 (Oś priorytetowa 3: Wspieranie współpracy społeczności lokalnych, Dziedzina wsparcia 3.3: Fundusz Mikroprojektów) funkcjonuje Fundusz Mikroprojektów Nisa-Nysa. Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa administruje funduszem i prowadzi nabór wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć o charakterze transgranicznym, realizowanych we współpracy z partnerami czeskimi. Wnioski mogą składać uprawnione podmioty posiadające osobowość prawną i siedzibę na obszarze podregionu jeleniogórskiego NUTS III (po stronie polskiej), tj. powiatów bolesławieckiego, jaworskiego, jeleniogórskiego, kamiennogórskiego, lubańskiego, lwóweckiego, zgorzeleckiego, złotoryjskiego oraz miasta na prawach powiatu Jelenia Góra. Maksymalne całkowite wydatki mikroprojektu to 60 000 EUR, a minimalna kwota dofinansowania ze środków

[8] Tamże, s. 41.
[9] Tamże, s. 38-41.

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) − 2000 EUR. Maksymalna kwota dofinansowania ze środków EFRR wynosi 30 000 EUR, nie więcej niż 85% całkowitych wydatków kwalifikowalnych. Maksymalny udział dofinansowania ze środków budżetu państwa nie przekracza 10% wydatków kwalifikowalnych, nie więcej niż 3529,41 EUR. Minimalny udział własny określono na 5% wydatków kwalifikowalnych (w uzasadnionych przypadkach udział własny może mieć charakter udziału rzeczowego, np. praca wolontariuszy, amortyzacja). Maksymalny okres rzeczowej realizacji projektu wynosi 12 miesięcy (+1 miesiąc na płatności i rozliczenie projektu)[10].

Wykaz projektów (polskich beneficjentów) zrealizowanych w ramach Funduszu Mikroprojektów Nisa-Nysa POWT RCz-RP 2007-2013 obejmuje ponad 120 pozycji, których zatwierdzone koszty kwalifikowalne wyniosły 2 411 502,66 EUR, a wysokość przyznanego dofinansowania opiewała na 1 791 368,12 EUR (stan na 26.10.2010). Możliwość korzystania z funduszy unijnych przyczyniła się w bardzo dużym stopniu do aktywizacji społeczeństwa w analizowanym obszarze. Beneficjentami funduszy unijnych są m.in. gminy, powiaty, miasta, ale także stowarzyszenia, muzea, ośrodki kultury itd.[11] Projekty dofinansowane z przedmiotowego funduszu dotyczyły głównie tematyki kulturalnej i tożsamości regionalnej, sportu, rekreacji, turystyki regionalnej i integracji regionów. Projektami o najwyższej wartości kosztów kwalifikowalnych były: „Utworzenie polsko-czeskiego Centrum Współpracy", którego beneficjentem była gmina Leśna (kwota kosztów kwalifikowalnych po pomniejszeniu o przychód wyniosła 51 400,94 EUR; „Turystyczny rozwój pogranicza − system monitoringu miejskiego w Złotoryi − bezpieczny turysta", którego beneficjentem była gmina miejska Złotoryja (44 937,36 euro); „Lwóweckie Lato Agatowe − Dni Skamieniałej Flory" – beneficjent gmina i miasto Lwówek Śląski (44 850 euro); Centrum Informacji Turystycznej i Promocji Pogórza Izerskiego − gmina Gryfów Śląski (43 529,48 euro). Projekty z zakresu szeroko rozumianej kultury stanowiły główną grupą. Poza wspomnianymi w zakresie kultury zrealizowano takie projekty, jak: „Śladami rzemiosła w Euroregionie Nysa − prezentacje euroregionalne"; „Międzynarodowy Festiwal Filmowy ZOOM – ZBLIŻENIA"; „Transgraniczna współpraca miast partnerskich w obchodach jubileuszu 900-lecia Jeleniej Góry"; „Społeczno-kulturowa integracja na styku granic − wspólne muzykowanie mieszkańców Kowar i Vrchlabì" i inne.

Ogromna większość projektów dotyczyła zagadnień turystyki, wśród nich można wskazać m.in. „Promocja polsko-czeskiej turystyki rodzinnej − organizacja skweru Gołębiarka", dla którego gmina Wleń uzyskała wsparcie w wysokości 30 695 euro; „Cykl transgranicznych wydawnictw promocyjnych pt.: »Karkonosze bez gra-

[10] Na podstawie http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=172&Itemid=183.

[11] Na podstawie:http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=169&Itemid=180.

nic«" – Związek Gmin Karkonoskich uzyskał wsparcie w wysokości 29 705,42 euro i inne.

Zagadnienia gospodarcze nie były przedmiotem wsparcia. Do nielicznych beneficjentów należała Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., która uzyskała wsparcie w zakresie projektu „Polsko-czeska kooperacja gospodarcza" w wysokości 35 275,18 euro.

5. Wykorzystanie warunków naturalnych, a w szczególności potencjału położenia – wybrane przykłady

Rozwój badanego obszaru odbywał się m.in. w oparciu o listę zadań do realizacji, które podzielono na trzy grupy priorytetów[12]. Należy jednakże zwrócić uwagę na wybrane priorytety, które wydają się kluczowe dla rozwoju tego obszaru – są one w większości związane ze wspólnym, ponadgranicznym planowaniem, rozbudową infrastruktury i turystyki. Jednak w praktyce nie wszystkie z planowanych przedsięwzięć są realizowane. Wśród niezrealizowanych priorytetów należy wymienić:

1. Ponadgraniczny plan regionalny (Euroregionu Nysa – ERN), który nie został opracowany.
2. Wypracowanie strategii dla środków transportu publicznego – tylko nieliczne inicjatywy.
3. Euroregionalny związek turystyczny – nie powstał.
4. Kolej regionalna – nie funkcjonuje jako zwarty system.

Pomimo dosyć licznych braków w realizacji priorytetów rozwojowych należy podkreślić, że duża ich część została zrealizowana bądź jest w trakcie realizacji. Projekty te wpływać będą na rozwój terenu pogranicza. Część priorytetów jest realizowana w ograniczonym stopniu lub nie w pełni. Przyczyny tego typu sytuacji są zróżnicowane.

Pozytywnym przykładem realizacji priorytetów jest oddana do użytku w 2010 r. Kolej Izerska. To połączenie kolejowe na trasie Jelenia Góra − Szklarska Poręba − Korenov. Jest to malowniczy szlak, który ponownie został uruchomiony po przeszło 65 latach nieużytkowania. To jedna z najciekawszych linii kolejowych w Polsce i Czechach. Zadanie zostało zrealizowane, choć postawa PKP powoduje pewne utrudnienia w harmonijnym wykorzystaniu tej atrakcji turystycznej.

Bardzo istotną inwestycją dla obszaru pogranicza polsko-czeskiego jest budowa autostrady A3 wzdłuż zachodniej granicy kraju, która przebiegać ma przez omawiany obszar. Inwestycja ta pozwoli zintensyfikować rozwój bazy turystycznej, dzięki większej dostępności dla mieszkańców północnej Polski. Obecnie szlaki komunikacyjne prowadzące do atrakcji turystycznych omawianego obszaru nie pozwalają na szybkie pokonywanie odległości, a czas przejazdu z północy kraju do południowej granicy jest bardzo długi i wynosi ok. 8 godzin.

[12] Wykaz priorytetów opublikowano w Biuletynie Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa 1993, nr 4, s. 3.

6. Zakończenie

Pogranicze polsko-czeskie w pasmach Gór Izerskich i Karkonoszy jest dynamicznie rozwijającym się obszarem kraju. Kluczową rolę odgrywają tu sprzyjające rozwojowi turystyki warunki naturalne. Wśród badanych priorytetów rozwojowych obszaru będącego częścią Euroregionu Nysa wskazać można już zrealizowane lub realizowane z dużym sukcesem projekty. Wspomnieć należy przede wszystkim o rozwoju turystyki, w tym także bardzo dynamicznym rozwoju gospodarstw agroturystycznych, powstaniu Kolei Izerskiej i części infrastruktury. Z drugiej strony wskazać należy niedostateczny rozwój w zakresie infrastruktury drogowej. Brakuje także przedsięwzięć, które integrowałyby różne elementy środowiska naturalnego po stronie Czech i Polski. Działająca od roku 1949 krzesełkowa kolej na najwyższy szczyt Czech - Śnieżkę ma być zastąpiona nowoczesną koleją kabinową. Jednakże gmina Pec pod Śnieżką nie zgromadziła pieniędzy na realizację tej rozpoczętej już inwestycji (inwestorowi brakuje 70-90 milionów czeskich koron). Żaden bank nie zgłosił się do przetargu, by finansować budowę[13]. Inwestycja ta, mimo trudności, jest realizowana, choć tylko po stronie czeskiej, chociaż Śnieżka to zasób naturalny łączący obydwa kraje.

Warunki naturalne opisywanego obszaru stanowią o jego charakterze i stwarzają podstawy rozwoju oraz specjalizacji. Należy jednak mieć na uwadze zagrożenia w postaci „starzenia się" społeczeństwa czy niedostateczną współpracę gmin pogranicza polsko-czeskiego. Istniejąca inicjatywa w postaci Euroregionu Nysa, który obejmuje opisywany obszar, z założenia powinna wspomagać jego rozwój. Jednak praktyka współpracy, planowanie i tempo realizacji wspólnych przedsięwzięć, a także działań wyrównujących braki po stronie czeskiej i polskiej nie przybierają odpowiedniego tempa. Duża część formułowanych zadań i priorytetów nie jest realizowana lub realizuje się je częściowo.

Literatura

Adamczuk F., *Reorientacja celów rozwojowych w Euroregionie Nysa – po pięciu latach od akcesji Polski do Unii Europejskiej*, [w:] *Uwarunkowania i instrumenty polityki rozwoju regionalnego w warunkach integracji europejskiej i światowego kryzysu gospodarczego*, red. Z. Mikołajewicz, Uniwersytet Opolski, PTE Oddział w Opolu, Opole 2011.

Biuletyn Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa 1993, nr 4.

Gorzelak G., *Bieda i zamożność regionów*, Studia Regionalne i Lokalne nr 1 (11), Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2003.

Radek R., *Znaczenie współpracy transgranicznej w rozwoju społeczności lokalnych i regionalnych polskiego pogranicza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2011.

[13] http://jeleniagora.naszemiasto.pl/artykul/1193447,czesi-nie-maja-pieniedzy-na-kolej-na-sniezke,id,t.html.

Rocznik Euroregionu Nysa 2011. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Czeski Urząd Statystyczny Przedstawicielstwo Okręgowe w Libercu, Krajowy Urząd Statystyczny Saksonii, Wrocław – Liberec – Kamenz 2011.

Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne, red. M. Perkowski, Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010.

Źródła internetowe

http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=172&Itemid=183(15.03.2012).

http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=169&Itemid=180(15.03.2012).

http://jeleniagora.naszemiasto.pl/artykul/1193447,czesi-nie-maja-pieniedzy-na-kolej-na-sniezke,id,t.html (15.03.2012).

http://www.stat.gov.pl/wroc/67_1347_PLK_HTML.htm (15.03.2012).

UTILIZATION OF NATURAL CONDITIONS IN THE BORDERLAND BETWEEN POLAND AND CZECH REPUBLIC – ON THE EXAMPLE OF THE IZERSKIE AND THE KARKONOSZE MOUNTAINS

Summary: The borderland between Poland and the Czech Republic in a mountain range of Izerskieand Karkonoszemountains is a dynamically developing area of our country. The natural conditions which help develop tourism play a key role in the development of this area. This area and its directions of development, strategy of socio-economic developmentand economic and intellectual potential are entirely subordinated to specificity of its natural conditions and possibilities of their utilization. The financial and infrastructuralbarriers aswell as barriers connected with the quality of life andothers limit the possibilities to directsuch development. One of the ways to stimulate the development of this area is to get help from European Union Fund –"Fundusz Mikroprojektów Nisa–Nysa POWT RCz-RP 2007-2013". Particular limitation for the realization of selected goals is the lackof necessary cooperation between Poland and the Czech Republic in which shared projects would emphasize building a coherent image of this area based on natural conditions.

Keywords: naturalconditions, cross-border cooperation, development priorities, Euroregion-Neisse.